

TEINE PLANEET

Paljud motomatkajad, kes Lõuna-Ameerikas reisinud, vihkavad Boliiviat. Vähem on neid, kes seda taevani kiidavad. Boliiviaga seotud emotsioonid kõiguvad äärmusest äärmusesse - ei jätnud ta meidki ükskõikseks.

TEKST ja pildid Margus Sootla ja Kariina Tšursin

Esimene asi, mis meid Boliiviasse saabudes jalust rabas, oli kõrgus. Seda sõna otseses mõttes, sest üsna varsti pärast Tšiili piiripunkti lahkumist hakkas tee järsult mäkke ronima ning selleks ajaks, kui Boliivia tollikontrolli jõudsimel, olime juba enam kui 5000 meetri kõrgusel. Vaid mõne tunniga olime tõusnud 2500 meetrit, mida on ilmselgelt liiga palju. Tsiklimootori jõuetus ning meie endi hingetus – kõrguse tunnused – hakkasid meid tegelikult kimbutama juba Boliivia passikontrollis, mis asub tubli 4600 meetri kõrgusel. Enne olime ainult lugenud sellest, kuidas kõr-

BOLIIVIA

gustes igasugune liigutamine hingeldama ajab. Alates sellest hetkest oli aga tegemist reaalsusega.

Kuid nagu öeldud, viis tee passikontrollist tollikontrollini veel ülespoole, nii et kui kohale jõudsime, oli Margus näost täitsa ära. Õnneks asus sealsamas mägiplatool, keset tühjust tollikontrolli lähedal üks keemiatehas. Sealne arst aitas Marguse hapniku toel taas jalule, nii et saime edasi liikuda.

Hapnik ongi kõrgushaiguse puhul märksõnaks – mida kõrgemal asud, seda vähem on õhus hapnikku, ning sellest tekivadki igasugu probleemid. Mida aeg edasi, seda

kehvemaks läks Margusel taas enesetunne – öeldakse, et tõhusaim ravi kõrgushaiguse vastu on võimalikult kiire laskumine, kuid seda polnud meil võimalik teha, sest asusime platool, kus kõrgusemuutused on väga sujuvad. Pärast pikka, surmahirmus veedetud unetut ööd miinuskraadide juures jõudsime järgmisel päeval 3650 meetri kõrgusel asuvasse Uyuni külla, kus juba kergemalt hingata sai. Pärast ei adapteerunud me kõrgusega aga vist kogu Boliivias veedetud aja jooksul – väike pearinglus ja hingeldus saatsid meid igal pool – nagu oleks kogu see aeg viibinud haigusaeagses unenäos.

Ebamaine loodus

Unenäolist muljet Boliiviast võimendab muidugi sealne loodus. Või oli see hoopis meie haiglaslik seisund, mis aitas kaasa mulje tekkimisele, justkui oleksime sattunud teisele planeedile? Tõenäoliselt oli siin mängus nii üks kui teine. Kohe, kui Boliiviasse jõudsime, avastasime end pilvede kõrguselt – oli tunne, nagu viibiksime Maa katusel! Kui ilm poleks olnud selge (vaid üksikud pilvetupsud mäekülgedele liibumas), oleks tahtmise korral saanud pilvi puudutada.

Ebamaise mulje jätsid meile ka Boliivia edelaosa järved - Laguna Blanca, Laguna

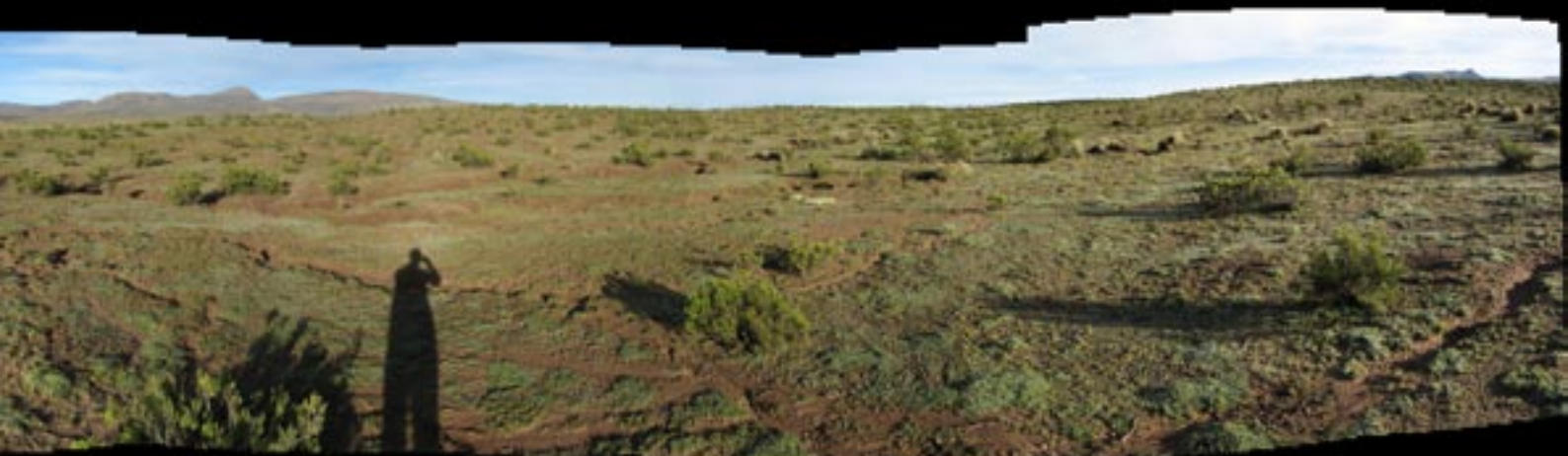

Verde ja Laguna Colorada, mis on endale nimed saanud vastavalt nende vee värvusele. Ehkki nad asuvad kõrgplatool üpriski lähedistikku, on nad ometi nii erinevad, ja seda mitte ainult värvilt. Kui esimeste “sängiks” on kahvatutes toonides elutu kiviklibu, siis Laguna Coloradat ümbritseb soine maastik, tuulest vormitud rohupuhmaste vahel vulisemas selge vesi.

Täiesti iselaadi elamusi pakub aga Bolívia üks tuntumaid loodusnähtusi – Salar de Uyuni – hiiglaslik, 10 582-ruutkilomeetrile laotunud maailma suurim soolajärv. Kuival ajal on see enam kui 3600 meetri kõrgusel asuv järv kui lõputu, ideaalselt tasasena näiv valge väli. Meie aga sattusime seda külastama märtsikuus - vihmaperioodil, mil see on kaetud veega. Selleks, et saada soolajärvest ja selle hüpnootilistest peegeldustest parimat pilti, ei piisa kaldale jäämisest – tuleb võimalikult kaugele vette minna. Tahket, tasast soolavälja kattev veekiht on õnneks õhuke – umbes paar-kümmend sentimeetrit, nii et tsikliga saab sisse minna küll. Ainult ettevaatlik peab olema, et vesi rataste all võimalikult vähe pitsiks, sest soolveest hullemat vaenlast tsikli juhtmestikule ja metallosadele annab otsida. Meie tsikli säästmisele mõeldes

SALAR DE UYUNI - HIIGLASLIK, 10 582-RUUTKILOMEETRILE LAOTUNUD MAAILMA SUURIM SOOLAJÄRV. KUIVAL AJAL ON SEE ENAM KUI 3600 MEETRI KÕRGUSEL ASUV JÄRV KUI LÕPUTU, IDEAALSELT TASASENA NÄIV VALGE VÄLI.

kaldast üle mõnesaja meetri eemale ei julgenud minna, kuid seegi andis meile aimu järve ilust – sile veepind peegeldas täiuslikult kõike ümbritsevat, nii kaugele kui silm ulatas nägema. Pärast seda, kui olime täiesti lummatult järvelt lahkunud, pidime tsikli hoolikalt puhtaks pesema, sest isegi ettevaatlikult sõites jäi kõigele, mis sadulast allpool, sädelev soolakristallide kiht.

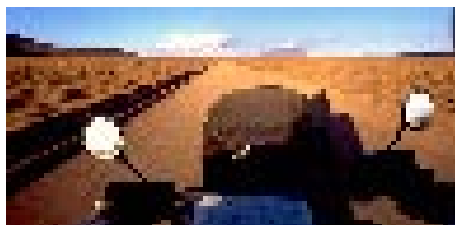
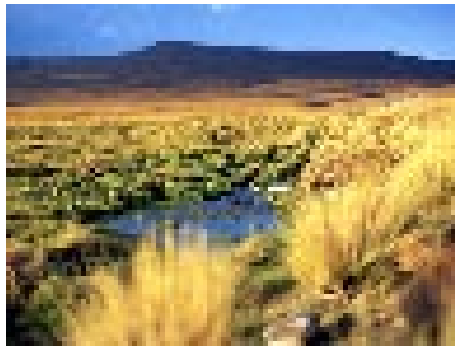
Soolaga kaetud kardaan pärast sõitu soolajärvel

Soised maastikud ekstreemsetel kõrgustel

Sõit Boliivia päikeseloojangusse

Kust läheb tee?

Salar de Uyuni ei ole siiski ainuke tsiklisõidu mõttes ekstreemne koht. Närvikõdi pakuvad korralikus koguses paljud Boliivia teed, kui neid üldse teedeks saab nimetada. Teistelt motomatkajatelt olime varasemalt korduvalt kuulnud, et Boliivias teid kui selliseid üldse polegi. Tollal pani see meid

imestama ning veidike ärevustki tundma, sest nii mõnigi olla seal tsikli sidurile liiga teinud, ja mida kõike veel.

Nagu hiljem selgus, on Boliivias vähemalt suurte linnade vahel korralikud asfaltteed täiesti olemas, kuid edelaosa, kust me oma avastusretke alustasime, on jäänud sedasorti arendustegevusest tõepoolest täiesti puutumata. Nii tuleb piiri äärest lähimasse suuremasse asumisse, Uyuni külla jõudmiseks seigelda mitusada kilomeetrit mööda kord hargnevaid, kord jälle ühinevaid, tähistamata radu, kaljuseid kiviteid, ning heal juhul natuke ka mööda tolmatav liiva-kruusateed. Asja juurde käivad ka eri raskusastmega jõeületused. Nii ei jää üle muud kui tõdeda, et Boliivia on oma ekstreemsete oludega parimaks kohaks Lõuna-Ameerikas, kus oma mootorratas täiesti risustada - olgu siis halva õnne või hooletuse tõttu.

GPS-ist oli seal palju abi, sest nagu öeldud, ei ole seal üldse teeviitasid, ning pole kedagi, kelle käest teed küsida. Kui midagi juhtuks, ei oleks kedagi ka abistamas – niivõrd tühi ja puutumata on see piirkond, sotsiaalses mõttes kui vaakum – seepärast on vähe neid, kes lähevad seda piirkonda

avastama üksi. Ja oma kogemusele toetudes võime öelda, et on, mida karta – suured kõrgused ning tsiklile ja juhile suuri väljakutseid esitavad teeolud. Meile tõi rännak läbi Boliivia edelaosa kaasa niisiis kõrgushaiguse hoo Margusel ning tossava amordi.

Teistmoodi tsivilisatsioon

Palju mõtteid ja emotsioone tekitas aga ka inimestega seotud pool, ehk laiemalt võttes kultuur. Pärast pikki kuid Lõuna-Ameerika “tsiviliseeritud” riikides, Argentinas ja Tšiilis, saime äkitselt kultuurišoki osaliseks. Esiteks polnud me veel varem näinud nii paljusid põliselanikke - indiaanlasi, kellel on süsimustad juuksed ja oliivikarva nahk. Indiaani päritolu laste põsed punetavad kuidagi teistmoodi kui valgete laste põsed – nagu hõõguks neis loojuv päike.

Maapiirkonnas käivad inimesed tänini traditsioonilistes rõivastes – silmale on nii ilus vaadata neid pisikesi vildist kübaraid, kaharaid seelikuid ja baleriinikingakesi, mida eri vanuses maanaised nii väärrikalt kannavad.

Maapiirkonna üldilme pole siin sajandite

Boliivia mudateed

Põliselanikust daam kokalehte maitsmas

**MAAPIIRKONNAS KÄIVAD
INIMESED TÄNINI
TRADITSIOONILISTES
RÕIVASTES - SILMALE ON NII
ILUS VAADATA NEID PISIKESTI
VILDIST KÜBARAID,
KAHARAID SEELIKUID JA
BALERIINIKINGAKESTI, MIDA
ERI VANUSES MAANAISED
NII VÄÄRIKALT KANNAVAD.**

vältel ilmselt kuigivõrd muutunud – ikka veel kasvatatakse oma maalapikesel kokapõõsaid ja muud eluks vajalikku ning elatakse ilma elektrita, savist ehitatud lihtsates majakestes. Vahe on siiski selles, et täna katavad majakeste seinu sageli valimisloosungid ning siin-seal seisavad infotahvliid rahvusvaheliste organisatsioonide poolt algatatud vee- ja kanalisatsiooniprojektide kohta.

Linnad on värvikirevad, lõhnadest tul-

vil ning meelierutavalt kaootilised – siin, Boliivias, pole kunagi üle ookeani tulnud vallutajate mõju nii selgesti tuntav. Tegelikult hoitakse tänini oma traditsioonidest ja kommetest kiivalt kinni, laskmata end mõjutada tänastest supervõimudest - vaatamata USA mitmetele katsetele sundida Boliiviat näiteks kokapõõsaste kui kokaiini komponendi kasvatamist piirama, on koka kohaliku elanikkonna seas jätkuvalt populaarne. Nagu me kokamuseumis käies teada saime, on kokalehtede toime nende keemilisest derivaadist, kokaiinist, tuhandeid kordi nõrgem, nii et nende närimisest mingit meeleerutust ei saa. Eelkõige näivad sellele tarbijateks olevat kaevurid, kellele see annab suurema vastupidavuse rasketes töötingimustes vastupidamiseks. La Paz'i, maailma kõrgeima pealinna vurdled joovad aga hea meelega kokalehtedest valmistatud teed, mis väidetavalt aitab leevendada kõrgushaiguse sümptomeid. Lisaks on saadaval kokakommid, kokamoos ning mitmesugused kokat sisaldavad kosmeetikumid.

Boliivia on kaunis ja huvitav, ning neile, kes seiklusi otsivad, kindlasti väljakutseid pakkuv. Nagu teine planeet.